

Preliminarii

În ultimele două decenii, nenumărate studii au fost dedicate tulburărilor din spectrul autist. Rezultatele cercetărilor de anvergură, desfășurate în centre care au reunit echipe multidisciplinare, publicate în reviste științifice cu o circulație universitară sau pe *site-uri* specializate, sunt dublate, într-o manieră covârșitoare, de tendința de a populariza subiectul în rândul publicului nefamiliarizat cu subiectul. Acest fenomen, constând într-o suită infinită de bloguri personale, pagini ale rețelelor de socializare sau cărți adresate publicului larg, este generat mai ales de părinți ai copiilor diagnosticați cu TSA („tulburările spectrului autist”), de așa-numiții autiști cu grad înalt de funcționalitate („high-functioning autists”) (care au reușit, singuri sau ajutați de editori, să-și descrie experiența pentru a o împărtăși cu ceilalți) și, nu în ultimul rând, de către terapeuți. Aceștia din urmă acționează ca intermediari, funcția lor multiplă fiind foarte importantă. La marginea acestor abordări ale fenomenului pe care unii nu se sfiesc să-l denumească „epidemia autistă,”¹ se află exponenți ai artelor contemporane care extrag substanța demersurilor proprii din ambele zone ale discursului. Fie că se exprimă prin intermediul artelor plastice, al cinematografeiei, teatrului sau literaturii, aceștia reprezintă o categorie distinctă, iar resorturile demersurilor care le aparțin, axate pe problematica autismului, sunt diverse și sugestive pentru epoca în care trăim. Abordând lucrări inspirate de experiența autistă (oricărui mod de expresie i-ar aparține acestea, dar cu precădere scris, vizual și performativ), o cercetare de acest tip poate merge în nenumărate direcții; ea poate vorbi despre sindrom, despre practicile medicale, despre reabilitarea/integrarea autiștilor în viața socială, dar și despre public, educație sau despre politici sociale.

O analiză atentă a ocurențelor cazurilor de autism în film și literatură denotă faptul că fenomenul este în expansiune, marcând atât o creștere a numărului de diagnostice (discutabil, cum se va explica mai jos), cât și o transformare a figurii marginalului (figură deja explorată și exploatată arhisuficient în arta actuală) – o deplasare a coordonatelor pe care marginalul le ignoră, evită sau desconsideră în drumul său transgresiv față de normele sociale centralizatoare. Astfel, marginal devine, în accepțiunea lucrărilor analizate mai jos, cel de lângă noi, din imediata apropiere (situațiile în care acesta este un membru al familiei fiind cele mai sugestive), dar a cărui lume închisă funcționează după reguli aparent de neescaladat. Avatarurile stranietății și ale marginalității se răstoarnă, din această perspectivă, ajungând să

---

¹ „The autism epidemic.” Întrebarea este dacă sintagma se referă la statisticile conform cărora tot mai mulți pacienți sunt diagnosticați astfel sau la viteza cu care TSA sunt popularizate, iar discursul despre acestea se amplifică.

reflecte, ca într-o oglindă distorsionantă, prin imediata lor apropiere, traumele unei societăți în criză. În contrast puternic față de tendința social-centralizatoare menționată mai sus, figura autistă acționează dispersiv, însă face acest lucru într-o manieră paradoxală. Ea problematizează miza conflictului dintre figură și peisaj, dintre personaj și scenă, și anume coagularea unei identități individuale, deci tentativa de a fixa repere, de a capta, într-un singur fir coordonator, o serie de reacții și aptitudini care, împreună, dezvăluie o identitate recognoscibilă.

Studiul de față fiind unul de literatură comparată, intenția sa centrală este aceea de a dezvălui unul dintre palierele subtile care există între literatură și viața contemporană. De-a lungul timpului, literatura s-a inspirat constant din tribulațiile minții omenești, iar cazul clinic a servit deseori drept prototip pentru configurarea unui personaj abisal, asupra căruia apasă povara indecidabilului. Ținta lucrării de față nu este aceasta, ci contextualizarea unei figuri până nu demult inexistente în cabinetul de curiozități al literarului și, odată cu aceasta, clarificarea unui context ale cărui mecanisme acționează, de cele mai multe ori, cu dublu sens. Căci societatea însăși generează variile perspective asupra figurii alese ca subiect de analiză, iar figura scurtcircuitează peisajul construit și explicat narativ. Lucrarea urmărește deci să devoaleze și să discute aspecte care tind să devină constante ale unui discurs identitar configurat narativ. Istoria personală care se povestește leagă toate secvențele ce alcătuiesc *puzzle*-ul postmodern al identității. Fie că este vorba despre povestea transmisă de pacient terapeutului, de cea transmisă mai departe de terapeut (devenită deja caz clinic), de cea rememorată pentru a fi transmisă posterității prin scris, de cea inventată pornind de la date reale sau de cea plăsmuită simbolic de un autor de ficțiune, istoria narată este una profund personală, iar traseul său structurant revelează metamorfoze incipiente ale procesului poetic.

Considerăm că o astfel de abordare încearcă să repare sau, cel puțin, să medieze discrepanța dintre reprezentări contemporane ale autismului, reprezentări care diferă în ceea ce privește expresia și limbajul, dar concordă subtil în aspecte esențiale pe care studiul de față le va evidenția pe parcurs. Există un gol între mediile academic, științific și popular, unde reprezentările se succed cu o viteză amețitoare, depinzând mereu de context și de recepție. Dincolo de demontarea unor clișee și automatisme ale percepției generale asupra subiectului, precum și a unor mecanisme de piață care, deseori, guvernează opțiunile editoriale și soarta cărților devenite peste noapte succese de vânzări, miza centrală a studiului este, după cum sugerează chiar titlul, evidențierea finală a unei legături indisolubile, interdependente, între structura romanului actual și mecanismele puse în joc de emergența discursului traumatic/post-traumatic propus de experiența autistă. Tocmai în această individualitate, aparent închisă

față de lumea externă,² autarhică până la reacții violente față de mediul ostil în care se află, regăsim, ca într-un microcosmos, o creativitate autentică, guvernată de un set de legi fluctuante, în mișcare continuă, hipersensibile la lumea din exterior. Această individualitate, lipsită de constanța pe care o conferă convenția rațional acceptată, aduce în prim-plan senzorialul (adiacent, de fapt, opțiunilor inconștiente pe care le facem, în viața de zi cu zi, în lumea contemporană invadată de stimuli de orice tip), refăcând o legătură pe care este posibil ca viața în societatea tehnologizată să o fi denaturat. Printr-o receptivitate extremă față de detalii trecute cu vederea de neurotipici,³ figurile autiste - desprinse din propriile autobiografii sau din operele de ficțiune - propun, în esență, trezirea dintr-un automatism al percepției, deconstrucția și apoi reconstrucția propriilor configurații perceptivă și socializatoare. În continuare, reperele tradiționale fiind, dintr-o anumită perspectivă, ultragiate, chestiunea devine una care, dincolo de retorică, atinge semiologicul. Procesul semiotic este revelator pentru trecerea de la caz clinic la caz literar cu grad de reprezentativitate pentru eroul ficțiunii din lumea actuală. Iar eroul ficțiunii gustate de public este reprezentativ, desigur, printr-un proces de contaminare narativă, pentru cititorul contemporan.

---

² Idee contrazisă de receptivitatea extremă față de stimulii externi, după cum vor demonstra cazurile confesive incluse în studiu.

³ „Neurotypicals” – termen prin care cercetătorii autismului și autiștii îi desemnează pe cei neafecțați de tulburările spectrului autist. Optăm pentru utilizarea acestui termen datorită frecvenței sale în discursul narativ autist, dar și pentru a nu alimenta, prin alte dihotomii terminologice, o discriminare negativă.